

THE SYNTACTIC EQUIVALENCE BETWEEN SUMERIAN AND TURKISH

Sümerce ile Türkçe Arasındaki Sözdizimsel Denklikler¹

Süleyman ERATALAY² & Sevda ERATALAY³

Abstract

When it is evaluated at the aspect of morphological classification in the terms of their syntactic structures, Turkish and Sumerian, which are quite close to each other within their agglutinative structures, it is little known about what kind of relationship they are in. Turkish is an agglutinative language. As it is known Turkish located in the Altay branch of the Ural-Altai language family. As syntactical aspect Turkish differs from isolating languages like Vietnamese, inflected languages like Russian and Sanskrit and monosyllabic languages like Eskimo languages. Turkish uses the affixes for syntactic process. In the same way Turkish use the affixes to derive new words too. Sumerian is not indicated in any language family although his agglutinative structure. If we look at the structure of Sumerian we can say it is an agglutinative language. The affixes can be used to derive new words as well as in the syntactic process. In this context, the structural similarities of Sumerian and Turkish are very interesting. In Turkish and Sumerian phrases, we can clearly see the subject- object- predicate order. These basic syntactical features are common to both languages. However, such similarities are not sufficient to describe the relationship between the two languages with each other. Languages undergo some diachronic changes and in the same time can change also his own structures with different factors. We bring up in our study the syntactical features the two languages and in order to show the equivalence have given varied example of sentence analysis.

Keywords: *Sumerian Language, Turkish Language, syntax.*

Özet

Biçimbilimsel sınıflandırmalar çerçevesinde değerlendirildiğinde eklemeli yapılarıyla birbirlerine oldukça yakın olan Sümerce ve Türkçe'nin sözdizimsel yapıları itibarı ile ne tür bir ilişki içerisinde oldukları pek bilinmemektedir. Ural-Altay dil ailesinin Altay kolu içinde yer alan Türkçe, bilindiği üzere eklemeli bir dildir. Bu bağlamda yapısal olarak bakıldığında yalınlayan dillerden (Vietnam dili), bükünlü dillerden (Rusça, Sanskritçe) ve tek heceli dillerden (Eskimo dilleri) farklı bir işleyişe sahiptir. Türkçede sözdizimsel işleyiş eklerle sağlanır. Aynı şekilde yeni sözcük türetmek için de eklerden yararlanır. Sümerce eklemeli bir yapıya sahip olsa da, herhangi bir dil ailesinde gösterilmemektedir. Sümercenin yapısına baktığımızda ise eklemeli bir dil olmasının yanı sıra eklerin hem sözcük türetmede hem de sözdizimsel işleyiş sağlamada kullanıldığı göze çarpar. Bu bağlamda Türkçe ile yapısal benzerliklerinin olması ilgi çekicidir. Türkçe ve Sümerce tümcelerde özne, nesne ve yüklem sırasının takip edildiği açıkça gözlenmektedir. Bu temel sözdizimsel özellik iki dil için ortaktır. Ancak bu tür benzerlikler iki dilin birbirleriyle ilişkisini açıklamak için yeterli değildir. Canlı bir yapıya sahip olan diller artzamanlı olarak birtakım değişikliklere uğradığı gibi farklı baskılamalarla yapısını dahi değiştirebilmektedir. Değişiklikler, dillerin kendi içerisinde olabildiği gibi farklı dillerin birbirini etkilemesiyle de olabilir. Söz konusu çalışmada iki dilin sözdizimsel özelliklerini ortaya çıkarmak ve denklikleri tespit edebilmek amacıyla çeşitli örnek tümce çözümlenmelerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Sümer Dili, Türk Dili, sözdizim.*

¹ "Bu makale V. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulmuştur."

² Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-posta: s.eratalay@yyu.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-posta: sevdaeratalay@hotmail.com

Giriş

Türkçe yapısal olarak eklemeli bir dildir. M. Alexander Castrén'in ilk defa gündeme getirdiği (Ediskun, 2010; 18.) Ural-Altay dil ailesinin Altay dilleri kolundaki en tipik örneği olan Türkçe sözdizimsel açıdan yalınlayan dillerden (Vietnam dili), bükünlü dillerden (Rusça, Sanskritçe) ve tek heceli dillerden (Eskimo dilleri) farklı bir yapıdadır. Türkçede sözdizimsel işleyiş eklerle sağlanır. Ünlü uyumu vardır. Aynı şekilde yeni sözcük türetmek için de eklerden yararlanılır.

Sümerce günümüzde yaşayan herhangi bir dille akrabalığı bulunmadığı kabul edilen bir dildir. Fakat Sümercenin yapısına baktığımızda Türkçeye benzer bir şekilde eylemin tümce sonunda bulunduğu ve aynı zamanda eklemeli bir dil olduğunu görmekteyiz. Ekler hem sözcük türetmede hem de sözdizimsel işleyiş sağlamada kullanılmaktadır. Yani Türkçede olduğu gibi yapım ve çekim eklerinin işlevinde ekler barındırmaktadır. Öncelikle Sümercenin eklemeli bir dil olarak, sözcük köküne eklenen eklerin sözcüğü yeni şekillere sokmasını, yani Sümercenin eklemeli yapısını gösteren aşağıdaki örneği inceleyebiliriz.

- (1) ✖ 𒊕 𒀭 𒊕
kur-ra-na (Grayson, 1987; 1.09.03.05, 1:6;10-11)

kur	-a.ni	-a
ülke	-3.TK:İE	-BUL

'ülkesinde'

Yukarıdaki örnekte **kur** 'dağ, ülke' sözcüğüne 3. Tekil kişi iyelik eki ve bulunma durumu eki eklenmiştir. Böylece 'ülkesinde' sözcüğü elde edilmiştir. Bu örnekte dikkat edilmesi gereken nokta Sümercede meydana gelen ses türemeleri ve benzeşmeleridir. Sümerce yazıya geçirilirken bir ses yazısı kullanılmamıştır. Çivi yazısı da denilen ve resim yazısından geliştirilen bir hece yazısı ile yazıya geçirilmiştir. Bu durum biçimbilimsel elemanların bazen birleştirilerek bazen de ayrı şekilde yazılmasına neden olmuştur. **Kur** 'dağ, ülke' sözcüğüne 3. Tekil kişi iyelik eki olan **ane** eklenirken 𒊕 **ra** simgesi ve 𒊕 **na** simgesi kullanılmıştır. Bu simgelerden **ra**'nın tercih edilme nedeni **Kur** 'dağ, ülke' sözcüğünün son sesinin /r/ olmasıdır. Dolayısıyla burada bir ünsüz ses türemesi oluşmuştur diyebiliriz. Örnekteki bir diğer ses olayı ise bulunma eki olan **a**'nın eklenmesiyle meydana gelmektedir. 3. Tekil kişi iyelik ekinin son sesi olan **e** sesi kendinden sonra gelen bulunma eki ile birleşerek **a** sesine dönüşmüştür.

Sümercede ekler yeni sözcük oluşturmak için de kullanılabilir. **Sar-ru** (Jacobsen, 1939, 2:2;4) 'belge' sözcüğü **sar** 'yazmak' eylemine eklenen -u ekiyle elde edilen bir addır (Jagersma, 2010; 130.). Bu örnekteki -u eki Sümercede eylemden ad yapan bir ektir.

Yüklemlere Göre Tümceler

Sözdizimsel olarak tümceler farklı başlıklar altında incelenebilmektedir. Tümceler yüklemine göre, anlamlarına göre, kuruluşlarına göre, biçimlerine göre vs. değişiklikler göstermekte ve ayrı sınıflar oluşturmaktadırlar. Yüklemine göre tümceler ad tümceleri ve eylem tümceleri olarak başlıklandırılmaktadır.

Ad Tümceleri

Sümercede Türkçede olduğu gibi yüklem yapılarına bakıldığında iki tür tümce

oluşturulabilir. Bunlardan biri ad tümcesi ve diğeri de eylem tümcesidir. Aşağıdaki örnekte bir ada bildirme ekinin eklenmesiyle nasıl bir ad tümcesine dönüştüğü görülmektedir.

- (2)
 ʿen-líl-lá-kam (Touzalin, 1982; 469, 1:1;3)

ʿen-líl.l	-á.k	-am
TanrıEnlil	-İLG	-BİL

‘Tanrı Enlil’indir.’

-dır, -dir anlamına gelen **-am** ekinin eklendiği Enlil adı bir ad tümcesi oluşturmuştur.

- (3)
 a-ne sag-gá-ni-šè dingir-ra-àm (Edzard, 1997; 1:4;16)

a.ne	sag.g	-á.ni	-šè	dingir.r	-a.àm
3.TK/KA	baş	-3.TK/İE	-VAR	tanrı	-BİL

‘O başına göre tanrıdır.’

Türkçede de ad tümcesi böyle yapılmaktadır. Aşağıdaki örnekte bildirme ekinin bir ada eklenmesi yoluyla oluşturulmuş Türkçe ad tümcesi bulunmaktadır.

- (4) O benim**dir**, o benim milletim**indir** ancak!

Bu örnekte tümce yüklemine göre ad tümcesidir. Yüklemine göre ad tümcesi olan yukarıdaki örnek tümcenin sözdizimsel yapısı 2 ve 3 numaralı örneklerle örtüşmektedir.

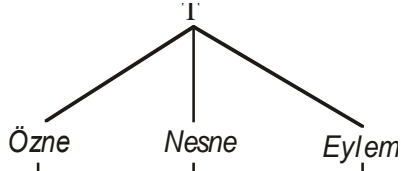
Eylem Tümceleri

Sözdizimsel sıralama açısından bakıldığında Sümerce ile Türkçe eylem tümceleri arasında bir farklılık bulunmadığı gözlemlenmektedir. Aşağıdaki örnekte görülebileceği gibi Sümerce, eylemin tümce sonunda bulunduğu bir dildir.

- (5)
 sa-gaz lú mu-na (Thureau-Dangin, 1910ff., 05, 6165, 1:1;3)

sa.gaz	lú	mu-	n-	a(k)
hırsız	adam	KE-	3.TK-	soymak

‘Hırsız adamı soydu.’

(6) Babası anasını öldürdü. (Kemal, 2006; s.214)

6 numaralı örnek ise benzer bir tuncenin Türkçedeki sıralamasını göstermektedir. İki örneğin sözdizimsel sıralaması birbirinin aynısıdır.

Anlamlarına Göre Tunceler

Anlamlarına göre tunceler soru tunceleri, olumlu ve olumsuz tunceler ve ünlem tunceleri olarak sınıflandırılmaktadır.

Soru Tunceleri

Sözdizimsel sıralamaları aynı olan iki dilde soru tuncelerinin yapılarını birer örnekle açıklayabiliriz.

(7) ir lú-še lugal-zu-ù (Römer, 1980; 1:1;69)

ir	lú	-še	lugal	-zu	-ù
köle	adam	-GAE	kral	-2.TK/İE	-SO

'Köle! Bu adam (senin) kralın mı?'

İngilizce ve Almanca gibi dillerde eylemin yer değiştirerek tuncenin başına gelmesiyle kurulan soru tunceleri Sümercede ve Türkçede bu dillerden farklı şekilde kurulmaktadır. Sümercede yukarıdaki örnekte olduğu gibi gösterme adlı işlevindeki -še eki **lú** 'adam' sözcüğüne eklenerek 'bu adam' yapısı oluşturulmuştur. 2. Tekil kişi eki olan -zu ise **lugal** 'kral' adına eklenerek 'kralın' yapısının oluşmasını sağlamıştır. Son olarak tunceye eklenmiş olan -ù eki görülmektedir. Bu ek tunceye soru anlamı katma işlevi üstlenmektedir.

(8) Depremde çok can kaybı oldu **mu**?

Türkçede bu tür soru tunceleri bağımsız bir soru eki olan *mi*, *mi*, *mu*, *mü* ile yapılmaktadır.

Sümercede soru yalnız bu şekilde yapılmamaktadır. Soru tuncesi oluşturmak için **a-ba** 'kim' ve **a-na** 'ne' gibi soru adlarından da yararlanılmaktadır.

(9) amar-e a-ba-kam (Falkenstein, 1952; 113-130, 1:1;15)

amar	-e	a.ba	-(a)k	-am
dana	-EŞ	kim	-İLG	-BİL

'Dana kimindir?'

(10) den-lil-le a-na-àm in-ak (Alster, 1997, 1:1;8)

en.lil.l -e a.na -âm i- n- ak TanrıEnlil -EŞ ne -BİL ÜÖ- 3.TK- yapmak

‘Tanrı Enlil! Nedir yaptığı?’

Yukarıdaki örnek tümcelerde **a-ba** ‘kim’ ve **a-na** ‘ne’ soru adları kullanılmıştır (Poebel, 1923; s.84; Falkenstein, 1959; s.34). Sümercede bu adların dışında **a-gin₇** ‘nasıl’, **me** ‘nerede’ ve **en** ‘ne zaman’ (Jagersma, 2010; s.228), **a-ba-âm** ‘kim’, **a-na-aş/şê (-âm)** ‘neden’, **a-na-âm** ‘ne’, **a-na-gin₇(-nam)** ‘nasıl’, **me-a** ‘nerede’, **me-şê** ‘nereye’, **me-ta** ‘nereden’, **en-na-me-şê**, **en-şê** ‘ne kadar’ (Foxvog, 2011; s.36) gibi soru adları bulunmaktadır.

Olumsuz Tümceler

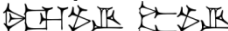
Şimdiye kadar verdiğimiz tüm örnekler olumlu tümcelerdendi. Ancak Sümerce ile Türkçe olumsuz tümceler karşılaştırıldığında da bazı denklikler barındırmaktadır. Batı dillerinde olumsuzluk bağımsız bir yapı kullanılarak yapılır. Bu bağımsız yapı yardımcı eylem olarak da adlandırılır. Oysaki Sümercede olumsuz tümce bu şekilde yapılmamaktadır. Türkçede olduğu gibi Sümercede de olumsuzluk eyleme eklenen ve tümceye olumsuzluk anlamı katan bir ek yoluyla yapılmaktadır.

- (11)
gištukul-şê nu-gi₄ (Ludwig, 1990; 1:1;201)

gištukul -şê nu- gi₄ Ağaçsilah -VAR OLZ- karşı çıkmak
--

‘Silahlara karşı çıkmadı.’

Yukarıdaki örnek tümcede nu- eki **gi₄** ‘karşı çıkmak’ eylemine eklenerek olumsuzluk anlamı katmıştır.

- (12)
dam-nu-tuku dumu-nu-tuku (Sladek, 1974; 1:1;44)

dam -nu -tuku dumu -nu -tuku karı -OLZ -olmak çocuk -OLZ -olmak

‘Eşsiz, çocuksuz’

Yukarıdaki örnekte zamanla adlaşmış olumsuz tümceler görülmektedir. **tuku** ‘olmak’ eyleminin önüne gelen **nu-** eki olumsuzluk anlamı katarak eylemi ‘olmamak’ biçimine getirmiştir. **dam** ‘karı, eş’ ve **dumu** ‘çocuk’ sözcükleri bu eylemle birleşerek olumsuz tümce oluşturmaktadır. Bu tümceler zamanla ‘eşsiz (karısı olmayan)’, ‘çocuksuz (çocuğu olmayan)’ anlamında olumsuzluk bildiren ada dönüşmektedirler.

- (13)

Kimseyi mutlu edemiyorum.

Yukarıdaki Türkçe örnekte 11 numaralı örnek tümcede olduğu gibi olumsuzluk anlamını eyleme eklenen olumsuzluk eki vermiştir.

Ünlem Tümceleri

Bir coşkuyu veya duygusal bir yargıyı dile getiren tümcelere ünlem tümcesi denir (Bilgin, 2006; 517). Bazı kaynaklarda yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş eylem tümcelerine emir tümcesi denmekteyse de (Özkan-Sevinçli, 2011;186) biz çalışmamızda bu tür tümceleri de ünlem tümcesi olarak ele alacağız.

- (14) **Kan tükürsün** adını candan anan dudaklar,
Sana benim gözümle bakan gözler **kör olsun!** (Özkan-Sevinçli, 2011;188)

Yukarıdaki örnekte emir kipinde bulunan 'kan tükürmek' eylemi ve 'kör olmak' eylemi tümceyi ünlem tümcesi haline getirmiştir. 'tükürmek' ve 'kör olmak' eylemleri emir kipine geçerken şahıs ekleri dışında hiçbir ek almazlar, yani 'tükürsün', 'kör olsun' şekline gelerek emir anlamı verirler.

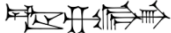
Sümercede de tam olarak aynı olmasa da benzer bir durum vardır. Sümerce eklemeli bir dildir. Ancak eylemlere eklenen bir çok ek eylem kökünden önce, bazıları da eylem kökünden sonra gelmektedir. Kısacası çekimli bir Sümerce eylemin hem önünde hem de arkasında ek biçim birimler bulunmaktadır. Ancak eylem emir konumuna getirileceği zaman eylem kökünün önüne hiçbir ek gelmez (Jagersma, 2010; 556).

- (15)
zi-ga-zé-na (Jacobsen, 1939, 2:1;6)

zi.ga	-zé.n	-a
yükselmek	-2.ÇK/İE	-EŞ

'Yükselin!'

Yukarıdaki örnek tümcede bu durum ayrıntılı bir şekilde görülebilmektedir. **ziga** 'yükselmek' eyleminin Türkçede olduğu gibi yalınlaşarak (önüne herhangi bir ek almayarak) emir kipine girdiği gözlenmektedir.

- (16)
tüm-mu-un (Falkenstein, 1956-1957, 121:12,17)

túm	-mu.u	-n
getirmek	-KE	-3.TK/İE

'Onu getirin!'

Bağlanma Yoluyla Kurulan Tümceler

Türkçede bağlanma yoluyla kurulan tümceler ikiye ayrılır. Sıralı tümceler ve bağlı tümceler.

Sıralı Tümceler

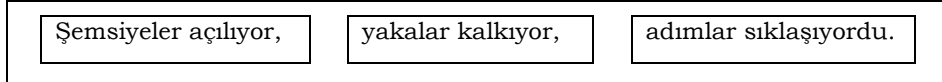
Sıralı tümceler de kendi içinde bağımsız sıralı ve bağımlı sıralı tümceler olmak üzere ikiye ayrılır. Türkiye Türkçesinde ve diğer Türk dillerinde bağlaçlar az sayıdadır ve tonlama, vurgulama gibi bazı söyleyiş olanakları bağlaç işlevi görebilmektedir. Günümüzde kimi noktalama imleriyle ayırdığımız ya da bağladığımız yapılar böyle bir geçmişe dayanmaktadır (Bozkurt, 2010; 210). Bu tür yapılar arka arkaya sıralanmış tümcelerden oluşmaktadır. Tümceler arasında temel tümce, yan tümce ilişkisi yoktur. Bunun yerine art arda olma, eş zamanda olma, karşılaştırma veya denkleştirme ilgisi vardır (Özkan-Sevinçli, 2011; 183).

Sümercede de sıklıkla bu tür bileşik tümceler kullanılmaktadır. Genellikle tümceler birbirine bağlanırken anlamsal olarak bağlanmaktadır. Herhangi bir bağlayıcı öge ya da bağlaç kullanılmamaktadır.

Bağımsız Sıralı Tümceler

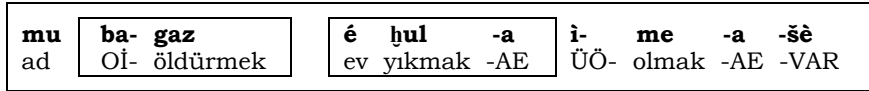
Yapısal olarak bağımlılık ilişkisi bulunmaksızın birbirini izleyen tümcelere bağımsız sıralı tümce denmektedir (Bilgin, 2006; 534). Bu tümceler arasında virgül veya noktalı virgül kullanılır. Aşağıdaki örnek tümce bu tür tümceleri açıklamak için iyi bir örnektir.

- (17) Şemsiyeler açılıyor, yakalar kalkıyor, adımlar sıklaşıyordu.

Çizim bize bu bağımsız sıralı tümcenin yapısal özellikleri hakkında bilgiler vermektedir. Üç ayrı tümceden oluşan bu yapı, burada virgüllerle birbirine bağlanmıştır.

- (18) μ ba-gaz \acute{e} hul-a i-me-a-s\`e (Pettinato, 1974; 1:3;21)

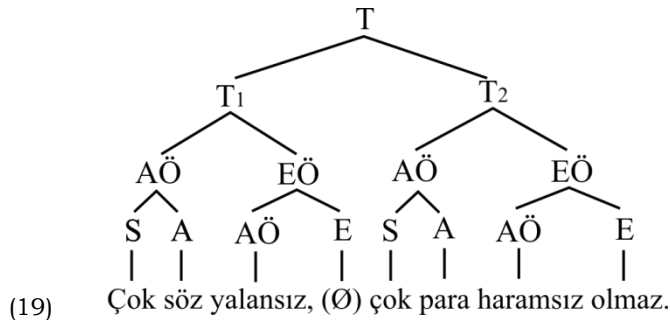

‘Öldürülmüş, evi yıkılmış olduğu için...’

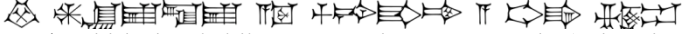
Yukarıdaki örnekte **öldürülmüş** ve **evi yıkılmış** ifadeleri dışında kalan kısım “adı olduğu için > onun adına” anlamına gelerek “-dığı için” bağlacı görevini üstlenmektedir (Jagersma, 2010; 583). Bağlaç dışında kalan iki ifade birbiri ardına gelirken herhangi bir sözdizimsel bağlayıcı kullanılmamıştır. 17 numaralı Türkçe örnekte olduğu gibi sıralanmaktadırlar.

Bağımlı Sıralı Tümceler

Bu tür sıralı tümceler yukarıdaki örneğin aksine tamamen bağımsız tümcelerden oluşmamaktadırlar. Anlamsal olarak daha yakın ilişki içerisindedirler ve bazı öğelerini paylaşmaktadırlar. *Çok söz yalansız, çok para haramsız olmaz.* Tümcesi bu tür öbekler için güzel bir örnektir.

İki tümceden oluşan yukarıdaki örnek, açıkça birinci tümcenin eyleminin eksik olduğunu -daha doğrusu ikinci tümce ile ortak kullanıldığını- gözler önüne sermektedir.

(20)
 ša 4en-líl-lá-ke4 i7 idigna-ám a du10-ga nam-du (Edzard, 1997; 1:1;9)

šà ám kalp BİL	4en.líl Tanrınlil -ak -e i idigna - -İLG -EŞ - -	a du.g su İyi olm. -a -Ø na- m(u)- du -AE -YD ÖÖ- KE- getirmek
-------------------------	--	---

‘Tanrı Enlil’in kalbi dicle nehridir; tatlı su getirir.’

Yukarıdaki 20 numaralı tümce ise Sümercedeki bağımlı sıralı tümcelere bir örnek teşkil etmektedir. 19 numaralı Türkçe örnekte eylem ortak iken Sümerceden seçtiğimiz örnek tümcede “Tanrı Enlil’in kalbi” ifadesi ortak özne olarak kullanılarak bağımlı sıralı birleşik bir tümce oluşturulmuştur.

Sonuç

Türkçe ve Sümercenin genel sözdizim özelliklerine kısaca değindik. Bu çalışmamız çok daha kapsamlı bir çalışmanın küçük bir parçasıdır. İki dilin Sözdizimsel denklikleri bu kadarla sınırlı değildir. Sümerce, Sümerologlar tarafından herhangi bir dil ailesi içerisinde gösterilmese de sözdizimsel açıdan değerlendirildiğinde, Türk diline benzediği gözlemlenmektedir. Bu iki dilin her ne kadar bazı farklılıkları olsa da, tespit ettiğimiz ortak yönleri de bulunmaktadır. İki dilin de ad tümceleri bildirme ekleriyle yapılmaktadır. Devrik olmayan eylem tümcelerinde eylemin konumu iki dilde de aynıdır. Sümerce ve Türkçe tümceler anlamlarına göre değerlendirildiklerinde, örneğin soru tümcelerinde sıralamada bir değişiklik gözlenmemektedir. Bunun yerine tümceye soru anlamı katmayı sağlayan bir ek kullanılmaktadır. Ayrıca ünlem tümcelerinde de iki dilin eylemlerinin yalınlaştığı belirlenmiştir.

Sümercede sıralı tümceler Türkçede olduğu gibi genellikle tümcelerin ardı ardına eklenmesiyle elde edilmektedir. Bükümlü dillerde tümceler birleşirken bağlaca ihtiyaç duyulmaktadır; ancak Sümerce ve Türkçede tümceler birbirine bağlanırken her durumda bağlaca ihtiyaç yoktur. Türkçeye benzer şekilde kurulan bir diğer tümce biçimi ise bağımlı sıralı tümcelerdir.

Türkçede birleşik tümce oluşturmak için çeşitli ekler kullanılmaktadır. Hatta herhangi bir eke ihtiyaç duyulmaksızın, sadece tonlamayla bile yan tümce oluşturmak mümkündür. Bu çeşitlilik Türkçeye bir özgürlük kazandırmaktadır. Aynı işlevsellik Sümercede de gözlemlenmektedir.

Kısaltmalar

A	: Ad	KA	: Kişi Adılı
AE	: Adlaştırma Eki	KE	: Kalış Eki
AÖ	: Ad Öbeği	Oİ	: Orta İşaretçi
BİL	: Bildirme Eki	OLZ	: Olumsuzluk eki
BUL	: Bulunma Durumu	S	: Sıfat
ÇK	: Çoğul Kişi	SO	: Soru Eki
E	: Eylem	T	: Tümce
EÖ	: Eylem Öbeği	TK	: Tekil Kişi
EŞ	: Eşleşimsel Durum	ÜÖ	: Ünlü öneki
GAE	: Gösterme Adılı Eki	VAR	: Varış Durumu
İE	: İyelik eki	YD	: Yalın Durum
İLG	: İlgi Durumu		

Kaynakça

- Alster, Bendt, *Proverbs of Ancient Sumer: The World's Earliest Proverb Collections*. Bethesda, MD: CDL Press, 1997.
- Bilgin, Muhittin, *Anlamdan anlatıma Türkçemiz*, Ankara, 2006.
- Bozkurt, Fuat, *Türklerin dili*, Konya, 2010.
- Ediskun, Haydar, *Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümle bilgisi, Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2010.
- Edzard, D.O., *Inscriptions of Gudea on cylinders*. Edition: Gudea and his dynasty (RIM E3/1), Toronto 1997.
- Falkenstein, Adam, Das Potentialis-und Irrealissuffix -e-še des Sumerischen, In *Indogermanische Forschungen* 60, 1952.
- Falkenstein, Adam, *Das Sumerische*, Handbuch der Orientalistik, Leiden, 1959.
- Foxvog, Daniel A., *Introduction To Sumerian Grammar*, Lecturer In Assyriology (Retired) University Of California At Berkeley, 2011.
- Grayson, A. K., *The royal inscriptions of Mesopotamia*. Early periods, Toronto, 1987
- Jagersma, Bram, *A Descriptive Grammar of Sumerian*, Faculty of the Humanities, Leiden University, 2010.
- Jacobsen, Th., *Cuneiform texts in the National Museum*, Copenhagen, Leiden, 1939.
- Kemal, Yaşar, *Allah'ın askerleri*, Yapı kredi Yayınları, 2006, s.214.
- Ludwig, Marie-Christine. *Untersuchungen zu den Hymnen des Išme-Dagan von Isin*. SANTAG 2. Wiesbaden: Harrassowitz, 1990.
- Özkan, Mustafa-Sevinçli, Veysi, *Türkiye Türkçesi söz dizimi (Kelime Çözümlemeli)*, Akademik Kitaplar, İstanbul, 2011.
- Pettinato, G., Waetzoldt, Hartmut, *Materiali per il vocabolario neosumerico*, Roma 1974.
- Poebel, Arno, *Grundzüge der sumerischen Grammatik*, Rostock : Selbstverlag des Verfassers, 1923.
- Römer, Willem H.Ph., *Das sumerische Kurzepos "Gilgamesh and Akka"*. *Alter Orient und Altes Testament* 290, I. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1980.
- Sladek, William R., *Inanna's descent to the netherworld*. *Inanna's Descent to the Netherworld*, Johns Hopkins University, 1974.
- Thureau-Dangin, F., *Textes cunéiformes*, Musée du Louvre, Paris 1910.
- Touzalin, M., *L'administration palatiale a l'époque de la troisième dynastie d'Ur*, 1982.